

Purim - Cadrul istoric al „Cărții Esterei” [anul 5784]

Cartea Esterei este plină de șovăieli și întrebări nerezolvate. Iată câteva exemple:

1. Regele Ahașveroș organizează un ospăț „pentru toate căpeteniile lui și slujitorii lui” de-a lungul a 180 de zile (Ester 1:3-4). Este pur și simplu inacceptabil ca sărbătoririle de încoronare în loc să țină o săptămână-două să se întindă pe o jumătate de an.
2. Mai mult decât atât, de ce sărbătorirea încoronării se petrece doar în anul al treilea de la încoronare (1:3) și nu în primul an?
3. Pentru ce încă un ospăț „de șapte zile în curtea grădinii sălii de audiențe” (1:5)?
4. Cum ar trebui să înțelegem rivalitatea între Ahașveroș și Vaști, soția lui, care culminează cu „furia s-a aprins în el” (1:12).
5. De ce Mordehai o lasă, ba chiar o „împinge” pe Ester spre casa regelui? Oare identitatea iudaică a lui și a ei sunt atât de slabe?
6. Ce l-a determinat pe Haman să aplice o asemenea sancțiune extrem de gravă „să se nimicească, să seucidă și să se prăpădească toți iudeii” (3:13).
7. Ce l-a convins pe Ahașveroș să accepte cu atâta rapiditate planul lui Haman? Doar iudeii erau o grupare economică în imperiul persan și începând cu regele Cyrus, atitudinea regilor față de iudei era foarte pozitivă.
8. Iar în sfârșit, ce l-a determinat pe Ahașveroș să-și schimbe hotărârea de a extermina toți iudeii? Oare o supărare pe un om poate schimba politica unui imperiu?

Răspunsurile la aceste întrebări le vom căuta cu ajutorul marelui istoric grec Herodot, numit „părintele istoriei”, în cartea sa „Istoriei” (apărut limba română în 2 volume în 1961 în ed. Științifică și prescurtat în 2018 în ed. Humanitas, altă traducere în ed. Minerva 1984) care se ocupă de perioada în care se petrece „Cartea Esterei”, adică sec. 5 î.e.n. Cartea „Istoriei” se ocupă mai ales de războiul purtat atunci între greci și imperiul persan.

Majoritatea cercetătorilor îl identifică pe Ahașveroș cu regele Persiei Xerxes I, numit așa de Herodot și supranumit Xerxes cel Mare, al cărui nume în persană antică și acadiană este diferit, Xšayarša. El este cel de al patrulea rege din dinastia persană, care include pe: Cyrus (559-530), Cambyses (530-522), Darius I cel Mare (522-486). El a domnit între 486-465 î.e.n. Există și unele surse în Vechiul Testament, Ezra cap. 4,5 și 6 în care Ahașveroș apare după Cyrus și Darius.

Războiul contra grecilor a fost problema principală de care se ocupa Ahașveroș de-a lungul domniei lui. Țelul său era să preia puterea imperiului persan asupra întregii lumi: Cyrus a înființat imperiul care stăpânea tot estul Mării Mediterane; Cambyses l-a continuat pe Cyrus, a cucerit Egiptul și ajuns până în Etiopia (Kuș); Darius I a lărgit limitele imperiului spre est până în India și apoi s-a învârtit spre vest dorind să cucerească Grecia – poarta spre Europa. În anul 490 î.e.n. a ieșit cu o armată uriașă să cucerească Atena. În lupta de la Maraton, la nord de Atena, armata persană a fost învinsă crunt, iar rămășițele sale s-au retras în Asia Mică.

Eșecul lui Darius nu i-a scutit pe persieni de la aspirația de a cuceri Grecia. Fiul său, Ahașveroș, adică Xerxes, a stabilit acest țel ca principala aspirație a imperiului persian. El a început pregătirile în al treilea an al monarhiei sale după ce a învins diferiți inamici și și-a consolidat puterea. Ospățul din anul al treilea de la încoronare, despre care ni se povestește în carte, era o întrunire a tuturor reprezentanților țărilor care aparțineau imperiului pentru planificarea campaniei și organizarea ei. Pentru a constitui o armată mare, avea nevoie de colaborarea tuturor țărilor și popoarelor din imperiu: „În cel de al treilea an al domniei lui, a făcut un ospăț pentru toate căpeteniile lui și slujitorii lui, elita Persiei și Mediei, guvernatorii județelor și căpeteniile ținuturilor de dinaintea lui” (Ester 1:3). Aieva, că pentru a atrage toate popoarele să participe la acest război, trebuia să arate „bogăția glorioasei lui împărății și cinstirea splendidei lui majestăți” (Ester 1:4), fiindcă mercenarii sunt pregătiți să vină la război numai pentru bani mulți. Convenția de organizare și pregătire a durat după cele scrise în carte 180 de zile, a încheiat-o Ahașveroș cu un ospăț scurt de șapte zile, care avea ca scop să emită o atmosferă de siguranță în reușita și victoria acestei campanii.

Atmosfera victorioasă este tulburată de regina Vaști, care refuză să vină în fața convenției ca să poarte un discurs de încurajare și sprijin. Ea înțelege, fiind o femeie înțeleaptă că soarta acestei campanii va fi identică cu cea făcută de Darius, care s-a terminat cu o înfrângere și o umilintă crunte. Răspunsul lui Ahașveroș și a demnitarilor la revolta lui Vaști a fost acută, deoarece ei au înțeles că aceasta se poate transforma într-o răscoală a multor femei și poate afecta motivația multor bărbați: „Căci fapta împărătesei va ajunge la toate femeile să-și disprețuiască soții în ochii lor ...” (Ester 1:17), adică multe femei își vor batjocori soții care ies la un război ratat înainte de a începe. Înălțurarea publică a împărătesei neascultătoare a fost menită să determine femeile că „vor da onoare soților lor” (Ester 1:20) și îi vor încuraja ca să iasă la război și să le aducă multă pradă.

Convenția „ospățul” a reușit și Ahașveroș a reușit să adune o oștire uriașă de un sfert de milion de soldați și o flotă considerabilă. În anul 480 î.e.n., adică în anul al șaselea al domniei sale, armata persană a ieșit să lupte în Grecia. Flota lui a trecut Dardanelele, iar armata a continuat pe uscat spre Atena. Grecii au încercat să-i oprească pe persieni lângă localitatea Termopilas, însă armata greacă a pierdut această bătălie eroică. Persienii au înaintat spre Atena, au cucerit-o și i-au prădat comorile și au distrus-o până la temelii. Sparta, adversarul Atenei a hotărât să i se alăture de frica unei posibile sortii asemănătoare. Cele două mari puteri și-au unit flota, și la bătălia de lângă insula Salamis flota greacă a învins pe cea persană în mod desăvârșit. Navele militare grecești erau mult mai rapide decât cele persiene, care erau mari, greoaie și lente.

Xerxes (Ahașveroș) se afla într-o dilemă enormă: să întoarcă armata desfășurată de-a lungul țărmului Greciei înapoi spre Asia Mică și să renunțe la cucerirea Europei sau să continue campania. El s-a consultat cu șeful armatei sale, Mardonius și a hotărât să refacă repede flota și să aducă întăriri și aprovizionări armatei rămase acolo, ca să completeze cucerirea Greciei. Grecii la fel au folosit timpul liber ca să unească armata ateniană cu cea spartană. În anul 479 î.e.n. s-a desfășurat pe uscat, lângă orașelul Plataea bătălia. Armata aceasta unită i-a învins pe persieni, iar pe mare lângă insula Samos i-au învins și navele. Rămășițele armatei persiene s-au retras în Asia Mică. Aici se încheie descriția din cartea lui Herodot. Noi putem urmări continuarea poveștii după scrisesele din cartea „Ester”.

Chiar și după uriașul eșec, Ahașveroș nu a renunțat la visul său de a termina ceea ce tatăl său, Darius n-a reușit. Însă flota era distrusă, armata s-a răspândit și banii s-au terminat. Ca să construiască o armată nouă era nevoie de mulți bani. Banii se pot aduna prin mărirea taxelor, însă o astfel de acțiune se întinde pe o perioadă lungă și provoacă popoarele din imperiu să nu mai vrea să participe la un nou război. În această situație, Ministrul de Finanțe al Persiei, Haman, prezintă o propunere genială: evreii! Ei sunt miza pentru refacerea armatei. Noi știm din surse grecești și persiene că evreii în exodul babilonian s-au integrat remarcabil în viața economică și comercială a imperiului. Propunerea lui era să se ia banii de la evreii bogați.

În imperiul persan s-a amplificat atmosfera de antisemitism care s-a alimentat de la popoarele din împrejur care s-au opus construirii Templului din Ierusalim: „Apoi, sub domnia lui Ahașveroș, la începutul domniei lui, au scris o scrisoare de acuzare împotriva locuitorilor lui Iuda și ai Ierusalimului” (Ezra 4:6). Această atmosferă putea fi amplificată prin remarcarea deosebirilor și diferențelor dintre evrei și restul: „... și legile lor sunt diferite de ale oricărui popor și legile împăratului nu le înfăptuiesc” (Ester 3:8). Scoaterea evreilor din cadrul legitim a făcut posibilă apariția ideii de exterminare pentru a obține bunurile lor financiare: „... să se scrie să fie prăpădiți și zece

mii de talanți de argint, voi cântări în mâinile celor ce înfăptuiesc sarcina să fie aduși în visteriile statului” (Ester 3:9). Cei care „înfăptuiesc sarcina” sunt gestionarii reconstruirii armatei. Ahașveroș a aprobat planul fiindcă nu avea o altă cale de a obține repede bani. El spune: „Argintul ți-e dăruit ție, și poporul, să faci cu el precum e plăcut în ochii tăi” (Ester 3:11). Ce înseamnă asta? Fă rost de bani în orice fel care ți se pare adecvat și cel mai eficace. Activarea planului diabolic s-a amânat cu un an ca să se formeze un mediu social care să accepte planul.

În acest moment apare Ester. După părerea marelui înțelept contemporan, HaRav Adin Steinsaltz ea a fost introdusă în casa împăratului ca un agent secret a cărei misiune era zădărnicierea planului de a-i vătăma pe evrei. Posibilitatea de a-i ataca pe evrei exista deja de la începutul domniei lui Ahașveroș, după cum citim chiar din Tanach: „Apoi, sub domnia lui Ahașveroș, la începutul domniei lui, au scris o scrisoare de acuzare împotriva locuitorilor lui Iuda și ai Ierusalimului” (Ezra 4:6). Aceasta este clipa în care Ester trebuie să-și însușească misiunea: „Și oare cine știe dacă nu pentru o vreme ca aceasta ai ajuns la împărăție?” (Ester 4:14). Probabil că în afara păcălelilor care veneau ca să-i stârnească lui Ahașveroș gelozia și furia, Ester a făcut o treabă profundă de convingere. Primul țel al convorbirii a fost să-l convingă pe Ahașveroș că nu are nicio noimă să iasă la încă o campanie militară după eșecul din prima. Ea probabil i-a explicat cu mult tact că ar fi mai bine să-și fortifice guvernarea în uriașul imperiu moștenit de la tatăl său: „... din India și până în Etiopia [peste] o sută douăzeci și șapte de ținuturi” (Ester 1:1). Până la epoca persană nu a existat așa un imperiu și aceasta justifică consolidarea și întărirea lui. Ester susține că într-o astfel de misiune, tocmai evreii care sunt răspândiți în tot imperiul „un popor risipit și împrăștiat” (Ester 3:8) pot fi o putere importantă. Ei excelează în comerț și economie și pot consolida legăturile între porțiunile imperiului „căci vrăjmașul nu-i vrednic de pierderea împăratului” (Ester 7:4), adică daunele de la exterminarea evreilor sunt cu mult mai mari decât câștigul care se poate atinge prin distrugerea lor.

Marele succes al lui Ester a constat în convingerea lui Ahașveroș să renunțe la încă o campanie militară. Așadar, planul lui Haman nu numai că era inutil, ci a devenit periculos și amenințător. Urcarea lui Mordehai la curtea lui Ahașveroș este rezultatul anulării planului lui Haman și inițierea unui plan economic nou. În noul plan au fost incluse îmbunătățirea căilor de transport pentru dezvoltarea comerțului. Pentru atingerea scopului era necesară colectarea tuturor taxelor și exact aceasta a făcut Ahașveroș: „Și a pus împăratul Ahașveroș un bir asupra țării” (Ester 10:1). Aceste fapte le găsim și în cartea „Istoriei” a lui Herodot, cartea a noua, care se ocupă de acțiunile lui Xerxes pentru întărirea imperiului după întoarcerea lui din Grecia.

[Dimensiunea spirituală a divinității din carte reprezintă, între altele prin inteligența deosebită dată de Domnul Dumnezeu lui Mordehai și Ester ca ei să acționeze corect la timpul potrivit.](#)

La sfârșit, cartea „Istoriei” a lui Herodot ne dă oportunitatea să înțelegem și să considerăm cartea „Ester” ca o poveste adevărată și credibilă și din punct de vedere istoric.